

มุมมองของชาติพันธุ์ไทยทรงดำต่อหน่วยงานภายนอกที่มีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ ภูมิศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

The Perspectives of the Thai Song Dam Ethnic Group towards External Agencies that Play a Role in the Development and Promotion of Ethnic Identity: A Case Study of the Thai Song Dam Ethnic Group, Khao Yoi District, Phetchaburi Province

Received: April 21, 2023

Revised: April 21, 2023

Accepted: April 28, 2023

อรพรรณ มากพันธ์, ประภัสสร กาวิณตัญ, ปุณยวีร์ อินทร์ทองคำ,
สุกัญญา พวงผกา*, และพิมพ์ธรรม เอื้อเพื่อ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Oraphan Makphan, Paphatson Kawintui, Punyawee Inthongkham,
Supanida Puangphaka*, and Pimtham Uafua

Kasetsart University

* Corresponding author

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาบทบาทของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และ 2. ศึกษามุมมองของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ที่มีต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงจากเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเขาย้อย ประธานชมรมไทยทรงดำ ผู้สูงอายุ หรือปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ไทยทรงดำ รวม 7 คน แล้วทำการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมข้อมูลที่ได้และตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ผลจากการศึกษา พบว่า 1. หน่วยงานภายนอกที่มีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี คือ เทศบาลตำบลเขาย้อย เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำเพื่อพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี 2. มุมมองของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำต่อการเข้ามาดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยพบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่มีต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกสามารถแบ่งได้เป็น 2 มุมมอง มุมมองแรกเห็นว่า การดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยทรงดำเป็นสิ่งที่สมควรปฏิบัติ และไม่ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตหรือธรรมเนียมปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่ให้มีการเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด ในขณะที่มุมมองที่สองเห็นว่า การดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยทรงดำถือเป็นการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทั้งยังทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำเป็นที่รู้จัก และผู้คนกลับมาสนใจอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทยทรงดำมากขึ้น อย่างไรก็ตาม หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการเพิ่มเติมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุน พัฒนา และฟื้นฟูทั้งการอ่านและการเขียนภาษาไทยทรงดำที่กำลังเลือนหาย จะเป็นประโยชน์และตรงกับความต้องการของไทยทรงดำมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ไทยทรงดำ, อัตลักษณ์, ชชาติพันธุ์

Abstract

This research aims to 1. study the role of external agencies in the development and promotion of the Thai Song Dam ethnic identity in Khao Yoi District, Phetchaburi Province, and 2. study the perspectives of the Thai Song Dam ethnic group in Khao Yoi District, Phetchaburi Province towards external agencies that play a role in the development and promotion of their ethnic identity. This qualitative research collects data from documents, articles, and related research from various sources, and through in-depth interviews with seven key informants, namely, Khao Yoi Subdistrict Municipality Officer, Head of the Thai Song Dam society, an elderly person or a local wisdom scholar, and Thai Song Dam ethnic experts, and then employs triangulation to verify the collected data. The results of the research are as follows: 1) the main external agency that plays a role in developing and promoting Thai Song Dam ethnic identity in Khao Yoi District, Phetchaburi Province is Khao Yoi Subdistrict Municipality, that organizes a number of activities and projects in collaboration with the Thai Song Dam ethnic group, and 2) the perspectives of the Thai Song Dam ethnic group towards external agencies that play a role in the development and promotion of their ethnic identity in Khao Yoi District, Phetchaburi Province are divided into two perspectives; firstly, the Thai Song Dam ethnic group admits that the role of external agencies in the development and promotion of the Thai Song Dam ethnic identity is appropriate, and such a role does not affect the way of life and ethnic practices of the Thai Song Dam ethnic group; and secondly, the Thai Song Dam ethnic group agrees that the role of external agencies in developing and promoting the Thai Song Dam ethnic identity is considered as a preservation of the Thai Song Dam cultural identity, and a promotion of general public's recognition of the Thai Song Dam ethnicity and its cultural identity. However, the needs of the Thai Song Dam ethnic group can be met through numerous activities conducted by relevant agencies to support, develop and revive both the reading and the writing of the fading Thai Song Dam language.

Keywords: Thai Song Dam, Identity, Ethnicity

บทนำ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยกลุ่มหนึ่ง มีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางตอนเหนือของจีน ต่อมาได้อพยพย้ายจากถิ่นฐานเดิมลงมาสู่ดินแดนทางตอนใต้และตะวันออกเฉียงใต้ของจีน กระจายอยู่ตั้งแต่บริเวณมณฑลกว่างสี ยูนนาน ตังเกี๋ย แล้วจึงอพยพมาตั้งมั่นในบริเวณแคว้นสิบสองจุไทย โดยบริเวณที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำอาศัยอยู่หนาแน่น คือ เมืองแกน หรือเมืองแฉ่ง ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางสำคัญของแคว้นสิบสองจุไทย เมืองนี้ปัจจุบันรู้จักกันในชื่อของ “เดียนเบียนฟู” (Dien Bien Phu) ประเทศเวียดนาม

นอกจากชื่อไทยทรงดำแล้ว ยังมีคำเรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ในอีกหลายชื่อด้วยกัน ได้แก่ โซ่ง ลาวโซ่ง ผู้ลาว และไทดำ คำว่า “โซ่ง” มีข้อสันนิษฐานว่าหมายถึง ชุมชนหรือหน่วยการปกครองอย่างหนึ่ง ส่วนคำว่า “ทรงดำ” จะสื่อถึงเครื่องแต่งกายจากผ้าสีดำ ซึ่งได้จากการย้อมผ้าด้วยครามที่ชาวไทยทรงดำที่นิยมสวมใส่ ใน

อดีตชาวไทยทรงดำมีวิถีชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง การประกอบอาชีพหรือการผลิตไม่เน้นการผลิตในปริมาณมากเพื่อการค้า เช่น การทำนาจะทำเพื่อเก็บข้าวไว้รับประทานในครัวเรือนเป็นหลัก ผลผลิตที่เหลืออาจใช้เพื่อการแลกเปลี่ยนสิ่งของเครื่องใช้ที่ตนผลิตไม่ได้ ชาวไทยทรงดำบางส่วนอาจประกอบอาชีพทำไร่ เลี้ยงสัตว์ หรือหาของป่า ในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำเกษตรชาวไททรงดำนิยมผลิตเครื่องใช้ที่จำเป็นด้วยตนเอง โดยผู้ชายจะทำเครื่องจักสาน ผู้หญิงนิยมการเย็บปักถักร้อยและการทอผ้า ผ้าทอของชาวไทยทรงดำมีลวดลายเฉพาะตัวอันเป็นเอกลักษณ์เรียกว่า ลายแตงโม รวมถึงมีภาษาและตัวอักษรของตนเอง ระบบครอบครัวของชาวไทยทรงดำเป็นแบบครอบครัวขยาย บิดาจะเป็นผู้มีอำนาจในบ้านและเป็นผู้ดำเนินการตัดสินใจต่างๆ การสืบตระกูลนับทางฝ่ายบิดา และนับถือผีบรรพบุรุษฝ่ายบิดา สำหรับผู้หญิงเมื่อแต่งงานแล้วจะนับถือผีบรรพบุรุษทางฝ่ายสามี ครอบครัวของชาวไทยทรงดำมีการแบ่งตระกูล คล้ายกับการใช้แซ่ของจีน โดยจะเรียกนามสกุลว่า “สิ่ง” (พิเชษฐ์ สายพันธ์, 2563; ศูนย์ข้อมูลภาคตะวันตก หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555)

ในปัจจุบัน พบว่า ชาวไทยทรงดำกระจายตัวอยู่ในหลายจังหวัด ได้แก่ เพชรบุรี นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี พิจิตร พิษณุโลก นครสวรรค์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี สาเหตุที่ชาวไทดำกระจัดกระจายไปอยู่หลายจังหวัด เชื่อว่ามาจากการที่บรรพชนของชาวไทยทรงดำต้องการเดินทางกลับเมืองแถน หรือเมืองแถง ในประเทศเวียดนาม จึงรวมกลุ่มเดินทางไปพร้อมกับลูกหลานที่เกิดในเมืองไทย แต่เมื่อเริ่มเดินทางแล้วเกิดพลัดหลงกันไปโน่นหลายเส้นทาง บางส่วนล้มตายไป ในขณะที่ลูกหลานรุ่นหลังไม่ชำนาญเส้นทางจึงเลิกล้มการเดินทาง และตัดสินใจลงหลักปักฐานอยู่ในบริเวณสถานที่เดินทางไปถึงในเวลานั้นแทน

จังหวัดเพชรบุรีเป็นเมืองที่เคยรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีต เป็นที่รู้จักและได้รับการกล่าวถึงในฐานะเมืองหน้าด่านที่สำคัญในกลุ่มหัวเมืองฝ่ายตะวันตก การเดินทางมายังเมืองนี้ต้องผ่านภูเขาหินปูนสูงตระหง่านโดดเด่น ซึ่งเรียกกันว่า “เขาย้อย” ปัจจุบันเทศบาลตำบลเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มีพื้นที่ 40 ตารางกิโลเมตร หรือ 25,000 ไร่ มีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ประชากรในพื้นที่มากถึงร้อยละ 70 สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ และมีประชากรบางส่วนที่สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง และลาวพวน จึงกล่าวได้ว่า พื้นที่อำเภอเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรีเป็นแหล่งวัฒนธรรมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ เห็นได้จากการการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในอำเภอเขาย้อย โดยเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลเขาย้อยมาตั้งแต่อดีตสืบเนื่องต่อมาถึงปัจจุบัน และประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่มิได้สืบเชื้อสายมาจากชาวไทยทรงดำ อีกทั้งคำขวัญประจำอำเภอเขาย้อยที่ว่า “ภูเขาถ้ำงามวิจิตร วิถีชีวิตไททรงดำ คุณค่าล้ำไม้สัก หัตถกรรมหลักไม้ตาลกลึง ประสานซึ่งเสียงแคนวง” ยังแสดงให้เห็นถึงการยอมรับของประชาชนในอำเภอเขาย้อยว่าวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำเป็นเอกลักษณ์พื้นที่อีกด้วย

เมื่อพื้นที่อำเภอเขาย้อย โดยเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลเขาย้อยเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรม แนวทางการพัฒนาพื้นที่จึงจำเป็นต้องพิจารณาจากบริบทในพื้นที่เป็นสำคัญ ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในการพัฒนาพื้นที่ให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ในการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่จึงต้องมีรูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม และประเพณีของคนในพื้นที่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทของหน่วยงานภายนอกที่มีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี รวมถึงมุมมองของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ที่มีต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าผลจากการศึกษาจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่อื่นๆ หรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาบทบาทของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่ อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
2. ศึกษามุมมองของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ที่มีต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่ อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

สมมติฐาน

บทบาทของหน่วยงานภายนอกในระดับท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมโครงการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรีมีความสอดคล้องกับมุมมองและความต้องการของพันธุ์ไทยทรงดำ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบถึงบทบาทของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่ อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
2. ได้ทราบถึงมุมมองของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ที่มีต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่ อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลง

วัฒนธรรม คือ สิ่งต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ เช่น ความคิด ความเชื่อ วิถีปฏิบัติ และมีการสืบทอดส่งต่อกันมา ในการวิเคราะห์สังคมองค์ประกอบต่าง ๆ ของวัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญที่จะขาดไม่ได้ การที่วัฒนธรรมยังคงดำรงอยู่ได้เพราะยังมีหน้าที่หรือเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่สนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์อย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้คนในสังคมและในวัฒนธรรมนั้น ๆ โดยวัฒนธรรมใหม่หรือสิ่งใหม่ที่ยังทำหน้าที่ได้ไม่เต็มที่ จะไม่สามารถเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมเดิมหรือแทรกเข้าไปในระบบจิตสำนึกเดิมของผู้คนได้ ยกเว้นวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงและเหมาะสมกับยุคสมัยเท่านั้น จึงจะสามารถเก็บรักษาและดำรงอยู่ต่อไปได้

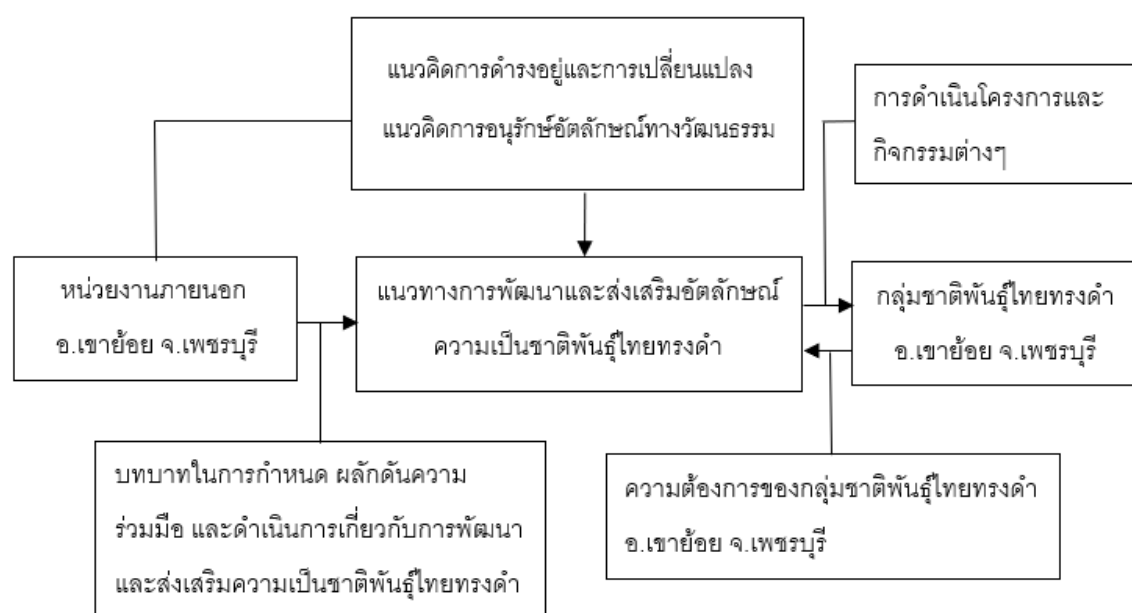
อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาอย่างมั่นคงอาจจะมีส่วนที่แตกต่างไปจากเดิมสืบเนื่องมาจากระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้เงื่อนไขของสังคมหรือบริบทแวดล้อมเปลี่ยนไป เช่น การเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคม การทำให้ทันสมัยตามโลกตะวันตก การเข้ามาของระบบทุนนิยมและเทคโนโลยี ปัจจัยเหล่านี้ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปทีละเล็กละน้อย ส่งผลให้รูปแบบและรายละเอียดปลีกย่อยของวัฒนธรรมแตกต่างไปจากเดิม หากแต่แก่นหรือรากฐานของวัฒนธรรมดั้งเดิมนั้นยังคงดำรงอยู่ การที่ความเชื่อหรือประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานก็ยังสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคม เป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นทำให้บริบททางสังคมและสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป แต่ไม่สามารถเปลี่ยนแก่นหรือรากของวัฒนธรรมที่ฝังอยู่ในความคิดความเชื่อของผู้คนได้ ความคิดและความเชื่อเหล่านั้นยังดำรงอยู่และสืบทอดไปยังคนรุ่นต่อไป

แนวคิดการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงนี้ สามารถนำมาใช้อธิบายอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทยทรงดำได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น แม้ว่าจะทำให้วัฒนธรรมปลื้มย่อยบางอย่างเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่ความเชื่อหรือพิธีกรรมที่สำคัญของชาติพันธุ์ไทยทรงดำยังสามารถดำรงไว้ได้จนถึงปัจจุบัน

แนวคิดการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

การอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมีฐานคิดมาจากการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งการอนุรักษ์วัฒนธรรม คือ การบำรุงรักษา ส่งเสริม และเผยแพร่วัฒนธรรมที่ได้สั่งสมและสืบทอดมาจากอดีตแล้วส่งต่อไปสู่คนรุ่นต่อไป ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและมีการสืบทอดวัฒนธรรมนั้น ๆ ไว้ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือสูญหาย ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมจะไม่มีข้อกำหนดตายตัว แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น และสภาพเศรษฐกิจสังคมของวัฒนธรรมนั้น ๆ โดยหลักการอนุรักษ์วัฒนธรรมจะเป็นการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจวัฒนธรรมทุกประเภท เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ เลือกรสชาติ ตัดสินใจ และรู้จักปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต รวมถึงส่งเสริมให้เห็นคุณค่าร่วมกันเพื่อจะรักษาวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นตามความเหมาะสมและดำรงอยู่ต่อไป

ในขณะที่อัตลักษณ์เป็นเรื่องของความเข้าใจและการรับรู้ตัวตนหรือลักษณะเฉพาะของตนเอง กลุ่มหรือชุมชน ซึ่งอัตลักษณ์สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีปัจจัยแวดล้อมมากระทบ เช่น ความเจริญของเมือง การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี วิถีปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม จึงเป็นความพยายามของคน กลุ่มคน หรือชุมชนในการแก้ปัญหาผลกระทบที่เกิดจากความเจริญในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแปรเปลี่ยนหรือสูญหายไป

ภาพที่ 1 กรอบการวิเคราะห์ในการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นกรอบการวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลง และแนวคิดการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานและบทบาทของหน่วยงานภายนอกในพื้นที่อำเภอไชย้อย จังหวัดเพชรบุรีในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำ รวมถึงศึกษามุมมองและความต้องการของ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่มีต่อแนวในการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำของหน่วยงานภายนอกควบคู่กัน

นิยามศัพท์

1. กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในตำบลเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
2. หน่วยงานภายนอก หมายถึง หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทต่อการพัฒนาและส่งเสริมความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบไปด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ ในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ รวมถึงเอกสารในรูปแบบของสื่อออนไลน์ และ การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-dept Interview) เป็นรูปแบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured Interview) ที่มีการวางแผนสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน โดยมีลักษณะที่เป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นหรือความรู้ที่มีได้อย่างอิสระ และสามารถเปิดกว้างทางความคิดได้อย่างเสรี

การเลือกพื้นที่วิจัย

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่เทศบาลตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่อดีต และในปัจจุบันประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้กว่าร้อยละ 70 สืบเชื้อสายจากชาวไทยทรงดำ

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร กำหนดแนวทางการศึกษา การกำหนดประเด็นคำถาม แล้วจึงดำเนินการศึกษาวิจัยภาคสนาม การวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียดการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมหรือบันทึกจากแหล่งข้อมูลโดยตรงด้วยวิธีต่างๆ ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากเทปบันทึกในการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเขาย้อย จำนวน 2 คน เพื่อให้ทราบถึงบทบาทของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ และประธานชมรมไทยทรงดำ ผู้สูงอายุหรือปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ไทยทรงดำ จำนวน 5 คน เพื่อให้ทราบถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และมุมมองที่มีต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานภายนอก

2. ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลที่ผู้อื่นได้เก็บรวบรวมหรือบันทึกไว้มาใช้งาน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น บทความ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ ทั้งที่เป็นเอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ และเอกสารในรูปแบบของสื่อออนไลน์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถามและวางแผนแนวทางในการวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัย

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรี ถือได้ว่าเป็นถิ่นฐานแรกของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำหลังอพยพมายังประเทศไทย ก่อนกระจายไปยังพื้นที่อื่น ๆ ปัจจุบันในพื้นที่อำเภอเขาย้อยบริเวณตำบลห้วยท่าช้าง ตำบลหนองปรัง ตำบลทับคาง และเทศบาลตำบลเขาย้อย เป็นพื้นที่ที่มีผู้สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำอาศัยอยู่มากถึงร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมดในพื้นที่ และนับเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำมากที่สุดและเป็นแหล่งรวมวัฒนธรรมประเพณีไทยทรงดำที่สำคัญในจังหวัดเพชรบุรี ดังจะเห็นได้จากคำขวัญประจำอำเภอเขาย้อยที่ว่า “ภูเขางามถ้ำวิจิตร วิถีชีวิตไทยทรงดำ คุณค่าล้ำโบสถ์ไม้สัก หัตถกรรมหลักไม้ตาลกลึง ประสานซึ้งเสียงแคนวง”

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ยังคงอัตลักษณ์ของตนเองไว้ผ่านการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่นมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ เช่น ความเชื่อในการนับถือผี เทวดา การเกิด การตาย เป็นพื้นฐานความเชื่อที่นำไปสู่การประกอบพิธีกรรมต่างๆ อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ประเพณีเหล่านี้แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่ยังคงมีบทบาทและดำรงอยู่ได้ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ แบบเครือญาติ ความสามัคคี และการส่งเสริมและผลักดันของผู้นำชุมชน พิธีกรรมที่สะท้อนความเชื่ออันเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับผี เช่น เสนเรื่อน พิธีปาดตงข้าวใหม่ พิธีปาดตง พิธีเสนเตง (เสนน้อยจ้อย) เสนกวัดก้วย พิธี เอาผีขึ้นเรื่อน เสนฆ่าเกือก แพงขวัญ
2. พิธีเกี่ยวกับความรัก เช่น การลงขวง การวานสาว การลอดช่องย่องสาว พิธีแต่งงาน และพิธีศพ โดยพิธีที่มีเป็นประจำ ได้แก่ พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีแต่งงาน เสนเรื่อน
3. พิธีอวมงคล คือ พิธีศพ

นอกจากนี้ยังมีการละเล่นที่สำคัญ คือ การเล่นคอน หรือ การอันคอน ซึ่งจะมีการรำแคนประกอบให้เป็นที่สนุกสนาน การเล่นคอนนี้เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นจากการหาร่วมกันระหว่างศึกษาธิการอำเภอเขาย้อย และผู้เกี่ยวข้องอีกหลายฝ่าย จนนำมาสู่ประดิษฐ์คำว่า “ไทยทรงดำ” เพื่อใช้เป็นชื่อจัดงาน “วันไทยทรงดำร่วมใจ” ที่บริเวณบ้านหนองปรัง อำเภอเขาย้อย พร้อมทั้งกำหนดให้วันที่ 10 เมษายนของทุกปี เป็นวันจัดงานวันไทยทรงดำร่วมใจอีกด้วย

ในปัจจุบัน ด้วยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นในทางเศรษฐกิจ ทำให้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำเปลี่ยนแปลงไป ทั้งการประกอบอาชีพแม้จะมีส่วนหนึ่งที่ยังคงประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนา แต่เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูง หลายครอบครัวจึงหันไปเพาะปลูกพืชชนิดอื่นหรือประกอบอาชีพอื่นทดแทน รวมถึงการส่งเสริมให้บุตรหลานเข้ารับการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อโอกาสในการประกอบอาชีพอื่น ๆ งานหัตถกรรมโดยเฉพาะการทอผ้าลดน้อยลง เนื่องจากการสวมใส่เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายตามแบบแผนของชาวไทยทรงดำจะใช้เฉพาะในงานเทศกาลหรืองานประเพณีพิธีกรรมเท่านั้น ทำอาหาร ในเวลาอื่นจะแต่งกายแบบร่วมสมัย โดยซื้อหาเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีจำหน่ายทั่วไปแทน การเปลี่ยนแปลงนี้รวมไปถึงทรงผม ภาษา และตัวอักษรที่มีบทบาทในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำน้อยลง งานหัตถกรรมอื่นที่ยังมีบทบาทในวิถีชีวิต เช่น การปักหมอน การทำอาหาร

บทบาทของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ

หน่วยงานภายนอกที่มีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลตำบลเขาย้อย โดยมี เทศบาลตำบลเขาย้อย เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ

เทศบาลตำบลเขาย้อยได้มีการกำหนดแนวทางไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาของพื้นที่ในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านคุณภาพชีวิต ได้มีการดูแลเรื่องสาธารณูปโภค ดูแลระบบการกำจัดขยะและมลพิษให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ได้มีการส่งเสริมพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีการดำเนินงานหลัก 2 งาน คือ

1. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมประจำวัน และรายงานผลการดำเนินงานของเทศบาลตำบลเขาย้อย เพื่อให้ประชาชนได้ทราบรายละเอียดในการจัดกิจกรรม และผลการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่เทศบาลตำบลเขาย้อยได้ดำเนินการไปแล้ว อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารศิลปวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทยทรงดำให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง เพื่อการนี้เทศบาลตำบลเขาย้อยจึงได้มีการสร้างช่องทางประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของเทศบาลตำบลเขาย้อย (www.khaoyocity.go.th) และ เพจ Facebook เทศบาลตำบลเขาย้อย (เพจ Facebook เทศบาลตำบลเขาย้อย จ.เพชรบุรี) และจัดทำสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ทั้ง คลิป โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ บทความ และข้อมูลที่น่าสนใจของพื้นที่เพื่อประชาสัมพันธ์ผ่านทั้ง 2 ช่องทางอีกด้วย

2. การจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำเช่น โครงการงานประเพณีไทยทรงดำ โครงการงานปีใหม่วิถีไทย ใส่ใจวัฒนธรรม ต้าข้าวเมาไทยทรงดำ ในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลเขาย้อย นอกจากจะมีกิจกรรมโครงการที่ริเริ่มโดยเทศบาลเองแล้ว ยังเป็นการดำเนินงานโดยร่วมมือกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ โดยมีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการส่งเสริม พัฒนา อนุรักษ์ และการฟื้นฟูวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำของเทศบาลตำบลเขาย้อย

ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี (ศูนย์วัฒนธรรมฯ) ก่อตั้งโดยความร่วมมือของเทศบาลตำบลเขาย้อยและปราชญ์ชาวบ้านเชื้อสายไทยทรงดำในพื้นที่ เพื่อพัฒนาพื้นที่สาธารณะที่ไม่ได้มีการใช้ประโยชน์ ให้กลายเป็นแหล่งรวบรวมและจัดแสดงมรดกทางวัฒนธรรมและประเพณีของชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่ควรค่าแก่การถ่ายทอด และเรียนรู้ อีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้ให้กับชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่ได้อีกทางหนึ่ง ภายในเป็นที่ตั้งของเรือนลาวโซ่ง (ไทยทรงดำ) ที่สร้างขึ้นแบบดั้งเดิม มีการจัดแสดงภาพวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ให้คนรุ่นหลังหรือผู้ที่สนใจได้ศึกษาผ่านเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เครื่องแต่งกายโขนสีดำ ภาษาเขียนของชาวไทยทรงดำ การละเล่น ความเชื่อในพิธีกรรม สาธิตการทอผ้า รวมถึงสินค้าที่ระลึกวางจำหน่าย โดยสินค้าดังกล่าว เป็นสินค้าทำมือของชาวบ้านไทยทรงดำในพื้นที่ ซึ่งสามารถนำมาฝากขายในศูนย์วัฒนธรรมฯ เพื่อหารายได้อีกทางหนึ่งด้วย ในขณะเดียวกันศูนย์วัฒนธรรมฯ ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การจัดนิทรรศการความรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์ไทยทรงดำ การเปิดเรือนไทยทรงดำเป็นที่พักให้กับนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปได้สัมผัสกับบรรยากาศ กลิ่นอายและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำได้จากสถานที่จริง ซึ่งในการจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวนี้ยังได้รับการสนับสนุนจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลสู่สาธารณชน และการสนับสนุนจากภาคเอกชน เช่น บริษัทนำเที่ยว ที่มีการพานักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมที่ศูนย์วัฒนธรรมฯ เป็นระยะ

ข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมโครงการเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำของเทศบาลตำบลเขาย้อย มีดังนี้

1. ข้อจำกัดด้านเวลา การกิจกรรมที่ภายในศูนย์วัฒนธรรมฯ มุ่งหวังให้เกิดการส่งเสริมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยทรงดำจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านการเรียนรู้โดยการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนหรือเด็กนักเรียนในพื้นที่ แต่ในทางปฏิบัติ พบว่า เด็กนักเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้เฉพาะวันเสาร์

และวันอาทิตย์เท่านั้น ซึ่งหากมีการจัดกิจกรรมโครงการในวันอื่น ๆ นอกเหนือจากวันเสาร์และอาทิตย์แล้ว เด็กนักเรียนจะไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ จึงทำให้เด็ก ๆ กลุ่มเป้าหมายขาดการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ และการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยทรงดำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทยทรงดำ อำเภอยาย้อย ในอนาคต ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาดังกล่าว โรงเรียนในอำเภอยาย้อยส่วนใหญ่จึงมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการดำรงอัตลักษณ์ของชาวไทยทรงดำไว้ผ่าน การเรียนการสอน และการแต่งกายอยู่อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ เนื่องด้วยเทศบาลตำบลยาย้อยเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องดำเนินการจัดทำเอกสารงบประมาณตามวิสัยปฏิบัติ และระเบียบที่ทางราชการที่กำหนดไว้ และต้องอยู่ภายในขอบเขตของเทศบัญญัติ ซึ่งการจัดทำเอกสารงบประมาณสำหรับเบิกจ่ายเพื่อดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการวางแผนล่วงหน้า มีการกำหนดรายละเอียดที่ชัดเจน ครอบคลุมทุกขั้นตอน และอาจจำเป็นต้องใช้เวลานานในการจัดทำ และในการดำเนินงานจริงก็จำเป็นต้องดำเนินการทุกขั้นตอนตามที่กำหนดไว้ ไม่สามารถจัดกิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากแผนงาน หรืออยู่นอกเหนือจากที่เทศบัญญัติกำหนดไว้ได้ ส่งผลให้บางกิจกรรมหรือโครงการไม่สามารถปรับให้เข้ากับบริบทที่เป็นปัจจุบัน รวมถึงกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่ชาวบ้านหรือกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำต้องการก็ไม่สามารถดำเนินการได้เช่นกัน

มุมมองกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

จากการศึกษา พบว่า มุมมองของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ต่อการเข้ามาดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำสามารถแบ่งออกเป็น 2 มุมมอง ที่แตกต่างกัน ส่วนหนึ่งมองว่า การดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยทรงดำ “เป็นสิ่งที่สมควรปฏิบัติ” ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งกลับเห็นต่างว่า การดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยทรงดำถือ “เป็นการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม” โดยมีเหตุผลสนับสนุนในแต่ละมุมมอง ดังนี้

มุมมองที่ 1 การดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยทรงดำเป็นสิ่งที่สมควรปฏิบัติ เนื่องจาก วิถีปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำมีคุณค่าที่ควรค่าแก่การรักษา และสืบทอดในตนเอง เช่น พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีแต่งงาน พิธีเสนเรือนพิธีเอาผีขึ้นเรือน และการเล่นคอน พิธีกรรมเหล่านี้เป็นพิธีกรรมที่มีการปฏิบัติสืบทอดมาตั้งแต่ในอดีต เป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ทุกบ้านต้องปฏิบัติรักษา และสืบทอดต่อไป ดังนั้น การเข้ามาดำเนินงานเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำของหน่วยงานภายนอก ไม่ว่าจะเป็น การจัดนิทรรศการให้ความรู้ ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงการจัดงานประจำปี จึงไม่ได้ส่งผลกระทบต่อกฎวิถีชีวิตหรือธรรมเนียมปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่ให้มีการเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด และถือเป็นสิ่งที่หน่วยงานภายนอกสมควรปฏิบัติอีกด้วย

มุมมองที่ 2 การดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยทรงดำถือเป็นการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เนื่องจาก การดำเนินงานของหน่วยงานภายนอก โดยเฉพาะเทศบาลตำบลยาย้อย ที่ได้เข้ามาพัฒนาและส่งเสริมความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น วิถีชีวิต คติความเชื่อ การแต่งกาย อาหาร การจัดพิธีสำคัญอย่างยิ่งใหญ่ มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีของไทยทรงดำด้านต่าง ๆ เป็นความพยายามที่จะสร้างพื้นที่ทางสังคม วัฒนธรรมให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยทรงดำไม่ให้เลือนหายไป อีกทั้งยังทำให้เกิดการร่วมตัวของกลุ่มชาวไทยทรงดำในงานหรือพิธีกรรมสำคัญที่จัดขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ การสร้างศูนย์วัฒนธรรมฯ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยทรงดำด้านต่าง ๆ เช่น ลักษณะบ้านเรือน เครื่องแต่งกาย การละเล่นอักษรแบบดั้งเดิม และอาหาร อีกทั้งการส่งเสริมให้ศูนย์วัฒนธรรมฯ กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ นอกจากจะเป็นการช่วยอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำเป็นที่รู้จัก และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทยทรงดำเป็นที่รู้จักหรือสนใจมากยิ่งขึ้น

จากทั้ง 2 มุมมองที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรีไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างหรือคัดค้านต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภายนอก โดยเฉพาะการดำเนินงานของเทศบาลตำบลเขาย้อยแต่อย่างใด อีกทั้งยังมีการเสนอความต้องการที่จะให้หน่วยงานภายนอกเพิ่มการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูกิจกรรมที่กำลังจะสูญหายไป ได้แก่ การอ่านตัวอักษรไทยทรงดำ เนื่องจากชาวไทยทรงดำมีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง แต่ปัจจุบันมีเพียงการสอนภาษาพูดกันเองภายในครอบครัว ไม่ได้เน้นด้านการอ่านและการเขียนอักษร ทำให้ในปัจจุบันชาวไทยทรงดำมีความสามารถในการอ่านและการเขียนอักษรไทยทรงดำน้อยลง และภายในกลุ่มชาวไทยทรงดำบางชุมชนเองก็ไม่ได้ใช้ภาษาไทยทรงดำในการสื่อสารเป็นประจำแล้ว จึงต้องการให้หน่วยงานภายนอกช่วยดำเนินการส่งเสริมและฟื้นฟูการอ่านและเขียนตัวอักษรไทยทรงดำ เพื่อรักษาอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทยทรงดำไว้สืบไป

บทสรุป

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี ที่ยังคงอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองไว้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงที่อธิบายถึงการมีอยู่ของชาติพันธุ์ ในส่วนของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีการดำรงอยู่ คือ ความคิด ความเชื่อ และพิธีกรรมสำคัญๆ อย่างการบูชาผีบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำได้ ซึ่งความคิดและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำนี้ยังดำรงอยู่อย่างมั่นคงและถูกสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยที่แนวความคิดสมัยใหม่ยังไม่สามารถเข้าไปแทนที่ในจิตสำนึกเดิมของความเชื่อเป็นชาติพันธุ์ได้ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของความเชื่อนี้ เกิดขึ้นภายใต้ระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ผู้นำชุมชน และการเข้ามามีบทบาทของหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ส่วนของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ภาษาและตัวอักษรไทยทรงดำ ทรงผมหญิงไทยทรงดำ การแต่งกายแบบไทยทรงดำ การประกอบอาชีพและงานหัตถกรรม อาหารการกิน รวมถึงการลดขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมบางขั้นตอนให้น้อยลงตามความสะดวกของผู้ทำพิธีกรรมและบริบทสังคมปัจจุบัน

นอกจากนี้ จากการที่ชาติพันธุ์ไทยทรงดำสามารถดำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์เอาไว้ได้ในปัจจุบัน ยังสอดคล้องกับแนวคิดการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในอำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี มีการสืบสานวัฒนธรรม พิธีกรรม และประเพณีดั้งเดิมผ่านวิถีการดำเนินชีวิต โดยพยายามรักษารูปแบบและวิธีการที่เป็นแก่นสำคัญในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่ยังคงมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ในขณะเดียวกันหน่วยงานภาย โดยเฉพาะเทศบาลตำบลเขาย้อย ได้เห็นถึงความสำคัญของอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ ไทยทรงดำ ในอำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี และได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่ โดยมีการจัดกิจกรรมและโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมประเพณีศิลปวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ และยังมีการร่วมมือกับปราชญ์ชาวบ้านที่มีเชื้อสายไทยทรงดำ จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ ตำบลเขาย้อย ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เป็นพื้นที่ในการเผยแพร่อัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำ เป็นแหล่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และนำไปสู่การสร้าง

แรงดึงดูดต่อนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่ต้องการเข้ามาเรียนรู้และชื่นชมวัฒนธรรมของความเป็นชาติพันธุ์ไทย
ทรงดำ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านไทยทรงดำในพื้นที่อีกด้วย

ในส่วนมุมมองของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำต่อการพัฒนาและส่งเสริมความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำ
ของหน่วยงานภายนอก แม้ส่วนหนึ่งจะเห็นว่า การดำเนินงานและจัดกิจกรรมของเทศบาลตำบลเขาย้อยนั้นไม่
มีอะไรที่พิเศษหรือแตกต่างออกไป ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งเห็นว่า การดำเนินงานและจัดกิจกรรมของเทศบาล
ตำบลเขาย้อยในการเข้ามาพัฒนาและส่งเสริมความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำในด้านต่างๆ ทั้งวิถีชีวิต คติความ
เชื่อ การแต่งกาย อาหาร การจัดพิธีกรรมสำคัญ รวมถึงมีการรวมกลุ่มเพื่อจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีของ
ไทยทรงดำด้านต่าง ๆ นั้น เป็นการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ไม่ให้เลือนหายไป และที่สำคัญยังสามารถ
ใช้อัตลักษณ์ และวัฒนธรรมนี้เป็นเครื่องมือในการรวมกลุ่มชาวไทยทรงดำให้เข้ามาพบปะรวมตัว เพื่อร่วมกัน
ในงานหรือพิธีกรรมสำคัญที่จัดขึ้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า การดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์และส่งเสริมอัตลักษณ์
ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นกิจกรรมที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อชาติพันธุ์ไทย
ทรงดำ อย่างไรก็ตาม หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการเพิ่มเติมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุน พัฒนา และ
ฟื้นฟูทั้งการอ่านและการเขียนภาษาไทยทรงดำที่กำลังเลือนหายจะเป็นประโยชน์และตรงกับความต้องการ
ของไทยทรงดำมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องด้วยระยะเวลาของการศึกษาและรวบรวมข้อมูลมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้การศึกษานี้ยังไม่
ครอบคลุมถึงรายละเอียดในการพัฒนาหรือส่งเสริมอัตลักษณ์ของหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีส่วนร่วมกับเทศบาล
ตำบลเขาย้อย ทั้งในส่วนของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน นอกจากนี้ เพื่อให้ทราบถึงความพึงพอใจของ
ประชาชนต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกในการเข้ามาพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นชาติ
พันธุ์ไทยทรงดำ จึงควรที่จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานในการ
กำหนดแนวทางการพัฒนาต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยว 2550 – 2554. กรุงเทพฯ:

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กานต์ทิศา สีหมากสุก และ บุญรอด บุญเกิด. (2559). วิเคราะห์ปัจจัยการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงความ
เชื่อในพิธีกรรมของไทยทรงดำ กรณีศึกษา: เขตตำบลหนองปรัง อำเภอยะหา จังหวัดเพชรบุรี.

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 24(44), 83-102.

สืบค้น 21 กันยายน 2565, จาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/52810086.pdf.

ณัฐชา ลิ้มปัญญาพร. (2563). การศึกษาทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้งในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนบ้านทุ่งสีทอง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม(วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, เพชรบุรี). สืบค้น 25 กันยายน 2565, จาก

<http://ithesisir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/3452/1/621220005.pdf>

ดุยภาค ปรีชารัชช. (2555). ความหลากหลายทางชาติพันธุ์กับการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียน. สืบค้น 25 กันยายน 2565, จาก

https://www.sac.or.th/databases/ethnicedb/news_detail.php?id=1279

นิวัติ ทองวล. (2558). การผลิตซ้ำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำบ้านนาป่าหนาดตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคานจังหวัดเลย. สืบค้น 19 กันยายน 2565, จาก <https://shorturl.asia/rP7gB>

ปฐมภรณ์ จันทรแก้ว. (2555). การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี. สืบค้น 20 กันยายน 2565, จาก

<http://libdoc.dpu.ac.th/thesis/144687.pdf>

ปริญนันท์ ฤทธิเผ้าพันธุ์. (2555). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลดอนมะนาว อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, เพชรบุรี). สืบค้น 19 กันยายน 2565, จาก

http://www.sure.su.ac.th/xmlui/bitstream/id/623344b2-2876-4a8e-b385-c23154c51fb5/fulltext.pdf?attempt=3&fbclid=IwAR0NMYbK7GKuToiPmRt6a67XPoJbs3OBKlaSkSOXqQ9gQaDndMzunRTLK_A

พิเชษฐ์ สายพันธุ์. (2563). กลุ่มชาติพันธุ์ : ไทดำ. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2566, จาก

<https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/132>

ไพรัช บัวบังใบ. (2547). ไทยทรงดำ 8 ชาติพันธุ์ในราชบุรี. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรีและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี : ธรรมรักษ์การพิมพ์.

ภูมิณวัฒน์ ตั้งศรีพูลผล และ ชนิตา จิตตรุทธะ. (2564). การบริหารวัฒนธรรมพลเมืองในการขับเคลื่อนอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในประเทศไทย. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(42), 368-383.

วรพงศ์ ผูกภู. (2564). หลักการและองค์ประกอบ ในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. สืบค้น 19 กันยายน 2565, จาก <https://shorturl.asia/9CNkS>

ศูนย์ข้อมูลภาคตะวันตก หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2555). บันทึกการสัมภาษณ์ อาจารย์สุริย์ ทองคงหาญ. สืบค้น 25 ก.พ. 2566, จาก

<http://www.snc.lib.su.ac.th/webweb/?p=2009>

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. *ความหมาย วัฒนธรรม – สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม*. สืบค้น 28 ตุลาคม 2565, จาก

<http://www.openbase.in.th/node/5954>,

สุกัญญา วงศ์เจริญชัยกุล. (2565). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมืองจังหวัด อุทัยธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, เพชรบุรี) สืบค้น 19 กันยายน 2565, จาก [http://thesis-](http://thesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2046/1/59602716.pdf)

[ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2046/1/59602716.pdf](http://thesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2046/1/59602716.pdf)

อภิลักษณ์ ธรรมวิมุตติ และ พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2560). การดำรงอัตลักษณ์ไทยทรงดำ : ภาคปฏิบัติการทางวัฒนธรรมสู่การสร้างคามเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านห้วยเขย่ง. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(1), 1552-1571.